

POLIGON/
ARHITEKTURE

Doživljaji prostora grada

Fond: Europski socijalni fond
Poziv: Umjetnost i kultura online
Korisnik: Udruženje arhitekata Međimurja
Projektni partner: Grad Čakovec
Ukupna vrijednost projekta: 469.280,00 kn / bespovratna sredstva osigurana iz Europskog socijalnog fonda (85%) i Ministarstva kulture i medija - državnog proračuna RH (15%)
Razdoblje provedbe projekta: 12 mjeseci (15. 6. 2021. – 15. 6. 2022.)
Zadane ciljne skupine sudionika: mlađi od 25 i stariji od 54 godine

Tematski blok 1 – Doživljaji prostora grada

Sudionici

Mladen Babić, Marijan Belčić, Nada Glumac, Jadranka Grgan-Makovec, Daniel Hampamer, Tibor Horvat, Vladimir Horvat, Milivoj Kuhar, Vesna Levačić, Edo Lukman, Aleksandar Makovec, Jasmina Ovc̄ar, Andrej Pal, Mirjana Pintar, Dragomir Sutlar, Marija Toplek

Predavači, voditelji radionica i tribine

Dora Ramušćak, mag.ing.arch.
Blanka Levačić, dipl.ing.arch.
Marija Dekar, mag.ing.arch.
Maša Bajc, mag.art.
Mirjana Pintar, dipl.ing.arch.
Oliver Ilić, dipl.ing.arch.

Autori tekstova

Blanka Levačić, dipl.ing.arch.
Dora Ramušćak, mag.ing.arch.
Marija Dekar, mag.ing.arch.
Maša Bajc, mag.art.
Silvija Pranjić, dipl.ing.arch.

Autori fotografija

Maša Bajc, Mirko Banjeglav, Josip Črep, Bojan Damiš, Mario Dobša, Martin Geček, Mario Golenko, Jadranka Grgan-Makovec, Daniel Hampamer Kiga, Vladimir Horvat, Emil Hudin, Milivoj Kuhar, Dragutin Lesar, Blanka Levačić, Filip Lučin, Doris Lukman, Edo Lukman, Miljenko Muršić, Mirjana Pintar, Silvija Pranjić, obiteljski album Dore Ramušćak, obiteljski album Smrtić, obiteljski album Filipa Vadlje, Ivica Žišković, obiteljski album Ivica Žiškovića

Autori projekta

Blanka Levačić, dipl.ing.arch., voditeljica projekta
Silvija Pranjić, dipl.ing.arch.

Dizajn, ilustracije i prijelom

Ana Kovačić, dipl.diz.

Obrada fotografija

Maša Bajc, mag.art.

Tehnička podrška

Ivan Latin, multimed.teh.

Tisak

grafički obrt STUDIO P

Naklada

250 primjeraka / 2022.

Web

www.poligonarhitekture.org

Facebook

@PoligonArhitekture

e-mail

info@poligonarhitekture.org

Zahvale

Svim sudionicima za izniman angažman.

Za ustupanje fotografija:

svi autori fotografija, Muzej Međimurja Čakovec (MMC) – zbirka fotografija Edo Lukman, Mirko Banjeglav i Josip Črep

Za izvor informacija:

grupa Čakovčanke i Čakovčanci

Za suradnju tijekom projekta:

članovi Udruženja arhitekata Međimurja, zaposlenici Grada Čakovca

O Projektu

Poligon arhitekture pod vodstvom Udruženja arhitekata Međimurja i Grada Čakovca kroz predavanja, radionice i javne tribine te materijalizacijom ideja stvaranjem brošura i prostorne intervencije pridonosi razvijanju kreativnog mišljenja, znanja i vještina iz područja urbanizma i arhitekture. Iskustva starijih doprinose su i inspiracija daljnjim promišljanjima o prostoru, a uključivanjem u projekte u vlastitoj zajednici mladi postaju dio društvenih i prostornih transformacija.

Koji su glavni ciljevi projekta Poligon arhitekture?

Učiti iz prošlosti

Prostori gradova i sela, njihove ulice, trgovi, parkovi, kroz vrijeme se mijenjaju pri čemu vrijedni ambijenti ponekad nepovratno nestaju. No, njihov trag i dalje postoji u fotografijama, nacrtima, ali i u memoriji stanovnika. Osvijestimo li sjećanja na nekadašnji izgled i načine korištenja možemo bolje razumjeti sadašnje stanje prostora te eventualne izgubljene kvalitete reinterpretirati i ponovno oživjeti, jer naše današnje odluke, ulaganja i način planiranja određuju kakvo ćemo prostorno i društveno naslijeđe ostaviti budućim generacijama.

Razumjeti arhitekturu i urbanizam

Arhitektura i urbanizam su, kao složeni spoj inženjerstva i umjetnosti, nedovoljno prisutni u hrvatskom obrazovnom sustavu i javnosti općenito. Arhitektonsko-urbanističke radionice, izložbe i rasprave uglavnom su koncentrirane na uski krug ljudi iz struke. Svijest javnosti o urbanističkim, kulturnim, povijesnim i umjetničkim vrijednostima prostora koji ih okružuje potrebno je poticati kako bi stanovnici u većoj mjeri bili u mogućnosti kvalitetno prosuđivati i utjecati na prostorne odluke.

Osnažiti graditeljske vještine

Postoji duga tradicija međimurskih graditeljskih vještina čije se bogatstvo može iščitati i iz očuvanih primjera tradicijske arhitekture. No bilježi se trend

sve manje zainteresiranosti mladih da u svom obrazovanju odaberu neku od strukovnih (graditeljskih) zanimanja. Poligon arhitekture kroz svoje aktivnosti želi popularizirati i osnažiti upravo i ta znanja bez kojih je kvalitetna izvedba u prostoru nemoguća.

Afirmirati manje gradove i sela

U manjim naseljima kontinentalne Hrvatske postoji nedostatak kulturnih sadržaja arhitektonsko-urbanističke tematike. Iako su mnogi programi tijekom pandemije prešli u virtualni oblik te je moguće sudjelovati u njima bez obzira na lokaciju, malo je onih koji tematiziraju prostor Čakovca i Međimurja. Udruženje arhitekata Međimurja projektom Poligon arhitekture nastoji educirati javnost, posebice mlade, ali i afirmirati kvalitete urbanizma i arhitekture međimurskih gradova i sela izvan granica Županije.

Poligon arhitekture sastoji se od 4 tematska bloka:

blok 1: Doživljaji prostora grada

(za starije od 54)

blok 2: Međimurska tradicijska arhitektura kao inspiracija

(za mlade od 25)

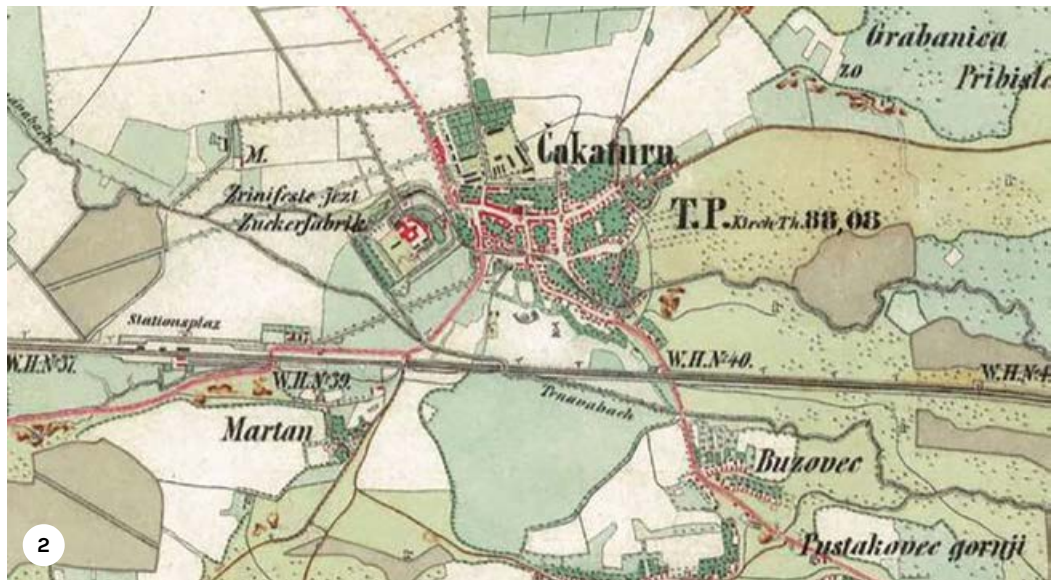
blok 3: Ideja i koncept u projektiranju

(za mlade od 25)

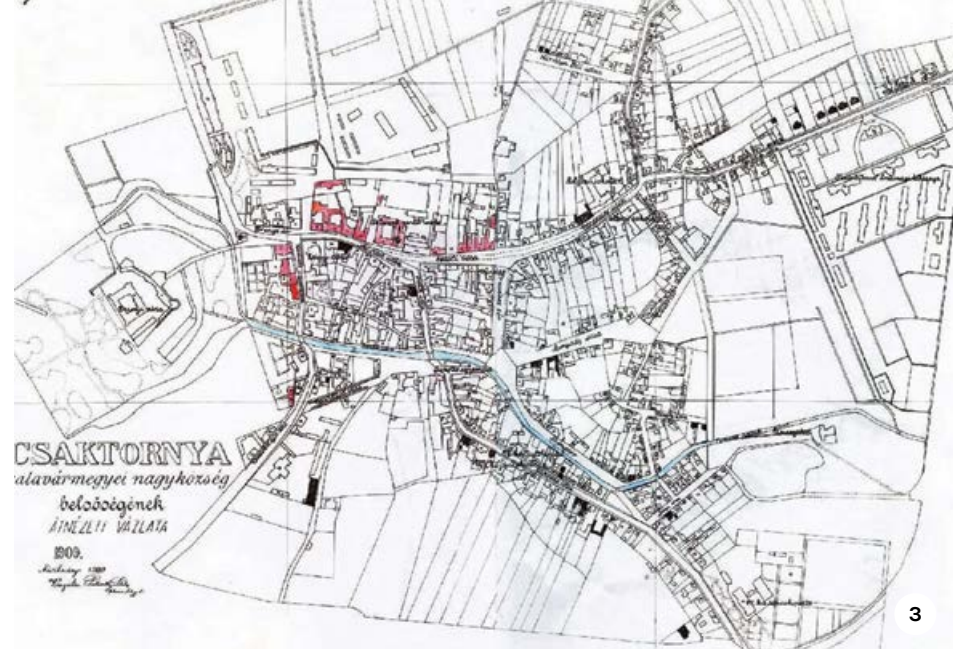
blok 4: Iz virtualnog u fizički prostor

(za mlade od 25)

Ova brošura pregled je rada i zaključaka bloka **Doživljaji prostora grada**.

2

3

1

4

Čakovec

- 1 – karta iz 18. stoljeća
- 2 – karta iz 19. stoljeća
- 3 – karta iz 1909. godine
- 4 – zračni snimak iz 1968. godine

„Grad bez prošlosti je poput čovjeka bez pamćenja. Ljudi ostavljaju tragove življenja i rada i svoje osobne povijesti u gradovima kroz svoja susjedstva, zgrade, drveća, crkve, knjižnice. Oni predstavljaju zajedničku baštinu prošlosti, omogućavajući ljudima da osjete trajnost svojih današnjih života i pripreme se za budućnost. Grad mora postići sklad između suvremenog razvoja i očuvanja povijesnog nasljeđa i uključujući novo, a ne uništavajući staro, očuvati načelo održivog razvoja.“ – Generalni urbanistički plan Čakovca, „Arhitekt ATELJE“, 2004.

O tematskom bloku Doživljaji prostora grada

U tematskom bloku Doživljaji prostora grada se kroz predavanja, radionice i javnu tribinu pod vodstvom arhitekata i fotografa nastojalo sudionike osvijestiti o njihovim doživljajima prostora Čakovca.

U aktivnostima je sudjelovala skupina od 15 građana koji su kroz razgovor s voditeljima definirali javne prostore za koje smatraju da su bitni za grad, ali i za njih kao osobe koje su u gradu odrastale i živjele, te u kojem većina i dalje živi. Prostore su birali prema sentimentalnim vrijednostima s osvrtom na sjećanja iz mladosti, ali su to i prostori za koje su uočili da trenutno imaju nedovoljno iskorištene potencijale načina korištenja i oblikovanja.

Nakon odabira prostora formirale su se 3 osnovne tematske cjeline koje se međusobno nadopunjuju prostorno i funkcionalno:

Identitet centra grada Čakovec – grad u zelenilu Gradske poveznice

Kroz te se teme proteže ideja razumijevanja i poštivanja dosadašnjeg identiteta grada uz njegovo sadašnje i buduće obogaćivanje, njegovanje Čakovca kao grada u zelenilu, te povezivanje njegova prostornog tkiva s okolnim prostorom kroz zelene, pješačke i biciklističke poveznice.

Sudionici su sakupljanjem starih fotografija, fotografiranjem novih, te prostornom analizom kroz razgovor s voditeljima na dvodnevnoj radionici pokušali odgovoriti na tri osnovna pitanja: – **nekada / ŠTO JE BILO? / sjećanja** – **danas / ŠTO JE IZGUBLJENO, A ŠTO DOBIVENO? / analiza** – **sutra / KAKO DALJE? / daljnji koraci** a sve sa zajedničkim ciljem da se učenjem iz prošlosti i sadašnjim djelovanjem oblikuje kvalitetnija budućnost Čakovca.

Literatura korištena za istraživanje

- Generalni urbanistički plan Grada Čakovca (2005.): ARHITEKT-ATELJE d.o.o., stručni tim: A. Sovar, S. Grgurić-Sovar, M. Kogl, K. Ružaj
- Čakovec, Generalni urbanistički plan – izmjena i dopuna Urbanističkog plana Čakovec-2000 (1988.): GK Medimurje projektni biro, stručni tim: D. Sutlar, J. Grgan-Makovec, T. Horvat
- Prostorni plan uređenja Općine Šenkovec (2003.): URBIJA d.o.o., stručni tim: V. Makovec, L. Šantek, B. Balent, N. Škoro
- Prostorni plan Međimurske županije (2001.): Zavod za prostorno uređenje Međimurske županije, stručni tim: D. Sutlar, J. Grgan-Makovec, M. Pintar, I. Krajačić, A. Horvat-Kramarić, S. Golubić
- Studija užeg centra grada Čakovca (2013.), Studio 3LHD
- Pospišil S. (2004.): 100 godina čakovečkih razglednica, Tiskarnica Ritonja, Čakovec
- kolumna Ivce Žiškovića – List Medimurje

Kroz predavanja su se sudionicima približile teme važnosti javnih prostora grada, njihova utjecaja na kvalitetu života, te shvaćanja odnosa prostora grada i stanovnika kroz fotografsku umjetnost. Poseban naglasak stavljen je na Čakovec i njegove javne prostore. Predavanja su bila uvod u dvodnevne radionice.

Kako doživljavamo prostor grada?

(Dora Ramušćak, mag.ing.arch.)

Javni prostor grada namijenjen je svima pod jednakim uvjetima, a kao njegovi korisnici doživljavamo ga na razne načine. Osim kroz njegove fizičke karakteristike bitan je i subjektivan način njegovog doživljavanja te povijesna i socijalna slojevitost. Danski arhitekt Jan Gehl određuje 12 kriterija vrednovanja kvalitete koji nam pomažu u valorizaciji javnih prostora. Neki od njih su: zaštita od prometa, sunca i padalina, mogućnost šetnje i boravak u njemu, kakvi su materijali korišteni i slično. Takvim vrednovanjem možemo osigurati kvalitetu i ugodan boravak u nekom gradu te sreću i zadovoljstvo stanovnika, jer oni uvelike ovise o broju, kvaliteti i rasprostranjenosti javnih prostora koji stvaraju osjećaj zajedništva te potiču razvoj građanskog identiteta i kulture.

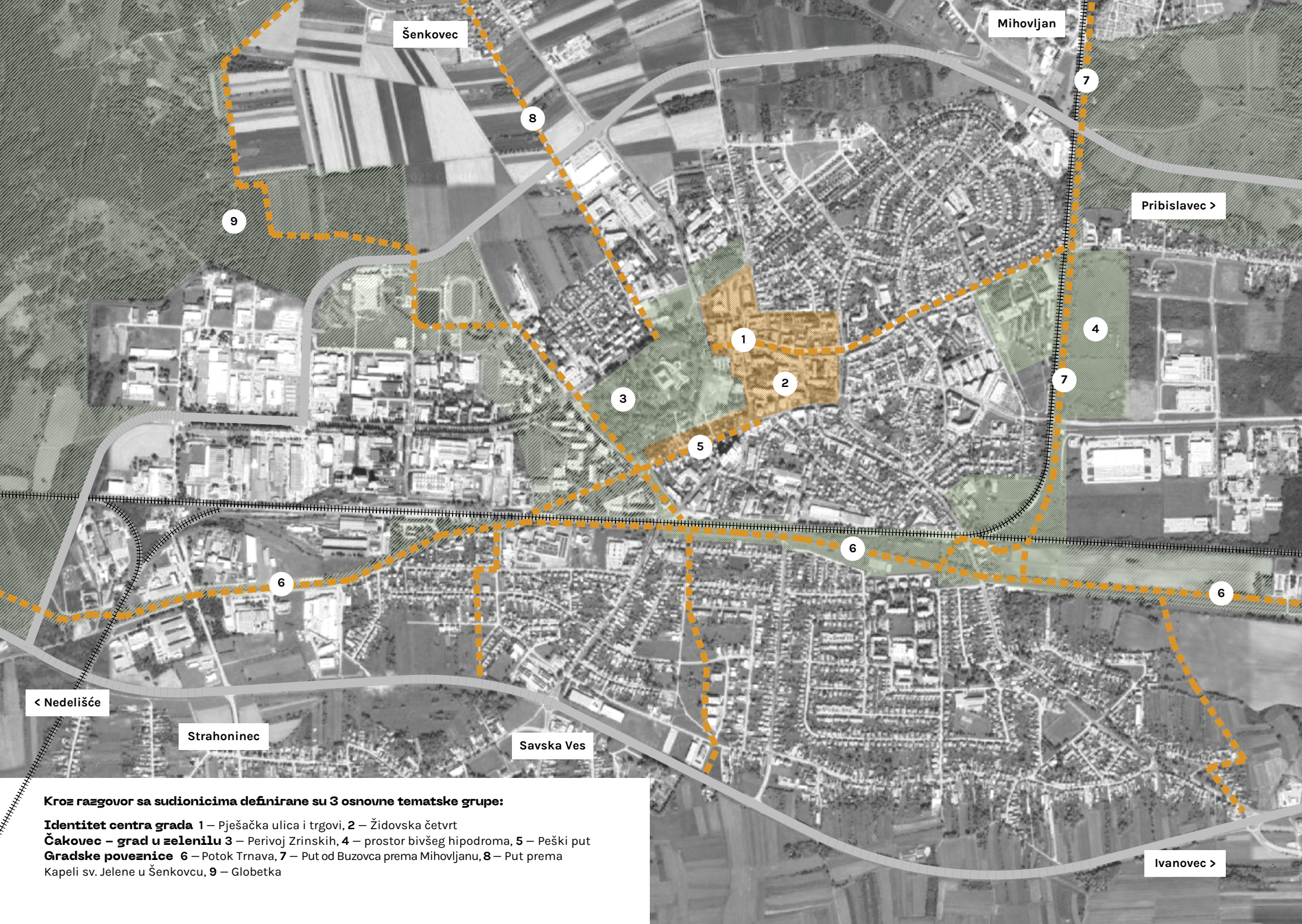
O prostorima Čakovca (Mirjana Pintar, dipl.ing.arh. i Oliver Ilić, dipl.ing.arh.)

U Čakovcu prepoznamo kontinuitet promišljanja razvoja prostora grada, od prvog plana “Direktivna osnova” iz 1947. godine (arh. prof. J. Seissel), preko Generalnog urbanističkog plana iz 1964. (ing. B. Vasiljević), do Urbanističkog plana Čakovec 2000 iz 1976. (arh. N. Golub-Piližota, D. Sutlar) koji prethodi Generalnom urbanističkom planu Čakovca iz 2005. (Arhitekt ATELJE). Odluke donesene i realizirane svim planovima uvijek je nanovo potrebno preispitivati, posebice uzimajući u obzir i njihove posljedice koje danas analizom prostora možemo uočiti. Važeći GUP

grada Čakovca kao neke od temeljnih dugoročnih ciljeva ističe očuvanje identiteta i specifičnosti područja grada Čakovca, očuvanje neizgrađenih zelenih prostora, prirodnih i povijesnih vrijednosti te održiv razvoj. O budućnosti prostora Čakovca potrebno je promišljati respektirajući te ciljeve za dobrobit sadašnjih i budućih generacija.

Povijesne i suvremene fotografije prostora grada (Maša Bajc, mag.art.)

Fotografije služe za čuvanje sjećanja, dokumentiranje događaja te oblikuju razumijevanje kulture, povijesti i identiteta. Mogu nam pružiti pogled u prošlost i pričati priče o ljudima, povijesti i prostoru. Neiscrpana inspiracija generacijama fotografa od samih početaka fotografije upravo je prostor grada. Prikaz mjesta i njegovih specifičnosti mijenja se razvojem tehnoloških mogućnosti medija kao i izmjenom umjetničkih stilova kroz povijest fotografije. Osim što nam omogućuje vizualnu analizu prostora, kroz fotografiju je različitim pristupima moguće bilježiti i ozračje određenog prostora.

Šenkovec

Mihovljan

Pribislavec >

< Nedelišće

Strahoninec

Savska Ves

Ivanovec >

Kroz razgovor sa sudionicima definirane su 3 osnovne tematske grupe:
Identitet centra grada 1 – Pješačka ulica i trgovi, 2 – Židovska četvrt
Čakovec – grad u zelenilu 3 – Perivoj Zrinskih, 4 – prostor bivšeg hipodroma, 5 – Peški put
Gradske poveznice 6 – Potok Trnava, 7 – Put od Buzovca prema Mihovljanu, 8 – Put prema Kapeli sv. Jelene u Šenkovcu, 9 – Globetka

Identitet centra grada

Identitet svakog grada veže se uz njegov centar. Početna točka razvoja Čakovca je prostor današnjeg Starog grada, dok je druga glavna točka barokna franjevačka Crkva sv. Nikole sa samostanom. Povezivanjem tih dviju točaka nastaje današnja Ulica kralja Tomislava, najstariji urbani dio Čakovca.

Veći dio centar grada zaštićen je kao zona A u kojoj vrijedi potpuna zaštita povijesnih struktura što je izrazito bitno kako se ne bi ponovili drastični prekidi u kontinuiranom razvoju prostora poput rušenja dijela blokova povijesne barokne strukture grada, zatvaranje otvorenog sjevernog pritoka potoka Trnave u centru i druge promjene za koje je s današnjim vremenskim odmakom jasno da su izbrisale dio identiteta Čakovca, značajno izmijenile sliku grada te zanemarile logiku urbanističke matrice povijesne jezgre.

Međutim sama zaštita nije dovoljna, već se daljnji razvoj identiteta mora ostvariti i oblikovanjem javnih prostora koji omogućuju raznolikost korištenja za sve generacije te ambijentalnu različitost poput skrovitijih mjesta u hladu za odmor i razgovor, do otvorenijih multifunkcionalnih ploha. Čakovec ima predispozicije za takvu gradaciju raznolikosti prostora od Perivoja, trgova i glavne pješačke Ulice kralja Tomislava s haustorima i dvorištima, do ostalih manjih pješačkih ulica i parkova, no potrebno je suptilnije oblikovanje ambijenata, te suptilnije programiranje stalnih i privremenih sadržaja.

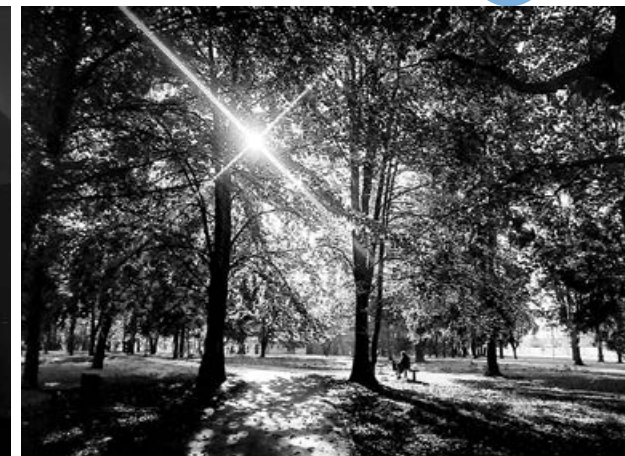
Svakodnevnu živost gradu između ostalog daju mladi na putu do škole, šetači, posjetitelji centra za kulturu, knjižnice, muzeja, tržnice, kao i ugostiteljski, upravni, zdravstveni, trgovački i poslovni sadržaji. Visokoškolske ustanove kao česti aktivatori gradskog života su velikim dijelom izmješteni van užeg centra

Čakovca, međutim moguće je planirano smještanje dijela sadržaja potrebnih i privlačnih studentima i mladima u sam centar poput prostora druga i galerija. Dodatno, proizvodi i usluge malih (tradicijskih) obrtnika poželjna su ponuda centra. Takvu sadržajnu raznolikost čakovečkog središta potrebno je sustavno planirati i poticati.

Građevine visoke arhitektonske vrijednosti i javnog vlasništva poput niza povijesnih građevina u Ulici Matice hrvatske imaju velik potencijal biti dodatni aktivatori centra, ali uz nužno stvaranje adekvatnog i kontinuiranog prostornog i programskog upravljanja te zadržavanja stilskih graditeljskih obilježja.

Centar grada treba i svoje stalne stanovnike, pa je tako nužno podići kvalitetu stanovanja uz mogućnost prilagodbe suvremenom načinu života, npr. ugradnjom liftova, potrebnim konstrukcijskim obnovama, obnovama pročelja, osiguranjem parkirališnih mjesta i slično.

Uz snažan angažman struke, politike, ali i svih građana moguće je doći do onih prostornih promjena koje će oživjeti čakovečke javne prostore i afirmirati povijesni centar kao ishodište njegova identiteta. Takav kvalitetan prostorni okvir je neosporno nužan, ali grad je osim fizičkog satkan i od društvenog prostora koji izgrađuju njegovi građani aktivnim sudjelovanjem u životu zajednice bez koje je svaki prostor, ma koliko bio urbanistički i arhitektonski kvalitetan, tek prazna kulisa.

Gradacija raznolikosti prostora centra Čakovca

Pješačka ulica i trгови

Glavna pješačka os centra grada pruža se u smjeru istok-zapad i formirana je Ulicom kralja Tomislava sa sačuvanom izvornom građevinskom linijom i primjercima tipične arhitekture s kraja 18. i iz 19. stoljeća, među kojima se ističe nekoliko vrijednih historicističkih i secesijskih zgrada. Nadovezujući i nastavljajući se na taj prepoznatljiv ulični niz nastaju i dva glavna gradska trga - Trg Republike i Franjevački trg. Tijekom 18. i 19. stoljeća Čakovec poprima atribute grada, postaje gospodarski i upravni centar te se uzdižu poduzetnici, trgovci i obrtnici, koji osnivaju svoje radionice i otvaraju dućane, prvenstveno u samom centru grada. Nekoć su to bile lokacije koje su aktivirale život centra, a kako su ti sadržaji danas velikim dijelom izgubljeni dio prostora prepušten je propadanju.

Do 1980-ih godina Ulica Katarine Zrinski i Ulica kralja Tomislava organizirane su kao kolno-pješačke, nakon čega se oblikuje pješačka zona današnjeg centra. Uža povijesna jezgra grada Čakovca, Stari grad Zrinskih te Crkva

sv. Nikole s franjevačkim samostanom upisani su u Registar kulturnih dobara RH. Unatoč takvoj vrijednosti ambijent trgova i pješačkih ulica dijelom je narušavan rušenjima vrijednih građevina (npr. dio zgrada sjevernog pročelja Trga Republike), nejasnom artikulacijom prostora i neadekvatnim programiranjem sadržaja. U daljnjim koracima oblikovanja javnih otvorenih površina nužan je primjeren spoj povijesnog i suvremenog kojim se stvaraju nove urbane vrijednosti, istovremeno poštujući nasljeđene povijesne i ambijentalne kvalitete.

Kada razmišljamo o budućnosti postojećih građevina bitno je da se one revitaliziraju u namjeni i graditeljskoj formi. One građevine koje su u javnom vlasništvu mogu udomiti sadržaje koji bi služili široj javnosti uz nužnu obnovu samih građevina kako bi se revitalizirale njihove simboličke i spomeničke vrijednosti. Naravno, nikako se ne smije zanemariti važnost multifunkcionalnosti centra, pri čemu je osim javnih sadržaja nužno stvaranje boljih uvjeta stanovanja i rada u središtu grada.

Danas ima šetača u gradu, nedjelja poslije ručka, đaci koji idu do škole ... samo nema sadržaja koji bi ih privukli da se zaustave, da borave dulje, da se zadrže, a ne samo prolaze. Nekad je bilo više sadržaja u uličnim lokalima.

Prostor Trga Republike je nekad zauzimala ulica koja je bila ulaz u Čakovec sa sjeverne strane. Tu je bila i pješačka komunikacija prema školama, ulaz u MTC, radnici su ulazili i izlazili ... Sjećam se da su se tu održavale automobilske utrke, a jedan od glavnih događaja bio je doček štafete.

Zidić na kojem se sjedilo zvali smo majmunski zid. Tu smo se mi mladi okupljali i družili u hladu drveća.

Ideja je bila da se u vodi zrcali pročelje Doma Sindikata. Bilo je živo, u njoj su se igrala djeca i vozili biciklima, a i psi su pili vodu, pa su ipak vodu odlučili maknuti.

Kad sam studirala pisali smo peticiju jer su htjeli maknuti Orla, pa ga ipak nisu maknuli.

Meni je najviše krivo što su srušili zgradu u kojoj je bila slastičarna. Tamo su bile najfinije kremšnite. Često smo išli tamo nakon škole, kad nismo još smjeli ići u kavanu.

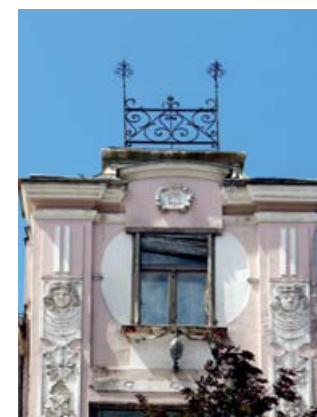
Lokali su imali platnene tende ispod kojih smo se skrivali od kiše.

Naš grad nema jasan vizualni identitet. Trebali bi se regulirati natpisi na svim povijesnim zgradama.

Volim povorke po gradu, pogotovo kad za fašnik prolaze naše stare međimurske maske – pikači, lafre, čaplje, mukavci. Volim i kad maturanti imaju povorku po centru.

Židovska četvrt

Tijekom razvoja grada, na prostoru ispred samostana i crkve sv. Nikole razvija se glavni gradski trg, a južno od njega formira se podgrađe – među stanovnicima znano kao židovska četvrt. Ono se uglavnom sastojalo od prizemnica građenih lokalnim materijalima poput drva, šindre ili nabijene gline, formiranih u insule definirane ulicama koje su se slijevale u trg ispred crkve. U drugoj polovici 20. st., 60-ih i 70-ih godina, dolazi do rušenja te barokne strukture grada (Uska ulica, blok zapadno od Strossmayerove ulice, južno pročelje Franjevačkog trga). Iako jedan dio srušenih građevina nije bio značajnijih kvaliteta, njihovim nestankom nestaje i povijesna matrica grada te je izgubljen dio slojevitosti ambijenta i iskustvo doživljaja prostora

koji je bio rezultat spontanog planiranja, raznolik u korištenju i izgradnji. Nakon rušenja na tom se prostoru grade građevine bitno drugačijeg tipa i gabarita čime se dodatno naglašava diskontinuitet razvoja i organizacije prostora, poništava karakter ulica, te se značajno mijenja slika tog dijela Čakovca. Danas je prostor oko Uske ulice i dvorišne strane Doma za starije ostao nejasan i nedovoljno artikuliran. Većina mladih nije upoznata sa povijesnim razvojem tog prostora, a kako bi se to promijenilo potrebno je tragove nekadašnjeg prostora koji su još čitljivi dodatno naglasiti i zaštititi, te njegovu povijest dostojno zabilježiti. Takvo što bi se moglo ostvariti na primjer kroz dizajn hodne plohe, natpisima, poučnim pločama, maketom grada i slično.

Tu je bio Čateks, na nekim slikama je još vidljiv dimnjak. Taj dimnjak smo mi gledali kada se rušio, jedan čovjek se na njega popel, skidao ciglu po ciglu i bacao dole.

Tu je bila krčma za muške. Ženske su išle u crkvu, a muški na terasu.

Tu je bila gospoda Merlič, fotografkinja. Izvrsno je radila portrete i rasvjetu. Imala je jedan stup-karijatidu kao scenografiju ispod koje je fotkala. Na fasadi je bio njen izlog i bila je čast biti u tom izlogu.

U dvorištu, iza te zgrade su bile najbolje marelice koje smo stalno išli krasti.

Čakovec – grad u zelenilu

Početak i osnova svake prostorne analize Čakovca, kao i analize njegovog zelenila je Stari grad Zrinskih s pripadajućim Perivojem. Identitet i urbanitet grada je neupitno i nerazdvojno vezan uz taj visokovrijedan prostor kojeg je potrebno oblikovati na najvišem stručnom nivou.

Promatrajući plan Čakovca, u istočnom dijelu grada iščitava se veliki pritajeni zeleni prostor, prostor bivšeg hipodroma čijim se oblikovanjem i programiranjem ne smije propustiti prilika stvaranja novog aktivatora grada, a time i značajno prostorno i sadržajno obogaćenje kvalitete života na istoku Čakovca.

Perivoj Zrinskih i prostor bivšeg hipodroma već i samom svojom veličinom (zajedno cca 30 ha) nameću se kao zelene okosnice grada, no jednako važne su i manje zelene

površine koje kao zelene niti, povezuju i oplemenjuju prostore grada. To zeleno vezivno tkivo čine ulični drvoredi (npr. Ul. ZAVNOH-a, Ul. Zrinsko Frankopanska, Ul. V. Nazora), šetnice, manji stambeni parkovi i dječja igrališta (npr. u blokovima višestambenih zgrada Travnik i Ul. Zajca), sportski tereni u zelenilu, zelene okućnice i drugi zeleni elementi.

Odgovarajućim pozicioniranjem i povezivanjem velikih i manjih zelenih površina nastaje bogatstvo i kvaliteta zelene mreže grada. Jednako kao i ljudskom organizmu i gradskom su organizmu bitni svi pojedinačni manji i veći “zdravi” elementi. Stoga da bi zelenilo grada dobro funkcioniralo neophodno ga je analizirati, planirati, oblikovati i održavati ne samo kao pojedinačne zelene površine već kao povezanu kompleksnu mrežu zelenila.

Perivoj Zrinskih

Prostor bivšeg hipodroma

Drvoredi

Perivoj Zrinskih

Perivoj Zrinskih, neodvojiv od svog centralnog sadržaja Staroga grada, neposredno se nadovezuje i nastavlja na centralnu pješačku zonu Čakovca te svojim značajem i zelenim volumenom čini osnovu gradskog zelenila. Perivoj je vjerojatno nastao postupno se transformirajući iz šumaraka i vlažnih livada koji su okruživali čakovečku utvrdu. U skladu s arheološkim istraživanjima 1960-ih dolazi do oblikovanja Perivoja na što se nadovezuje i PUP Perivoja Zrinskih iz 1985. godine. Površine je 14 ha, a nalazi se unutar kulturno povijesne cjeline Čakovca u kojoj vrijedi potpuna zaštita povijesnih struktura, te je od 1975. godine zaštićen spomenik parkovne arhitekture u kojem su dopušteni samo oni zahvati i djelatnosti kojima se ne narušavaju vrijednosti zbog kojih je zaštićen. Taj je prostor neizostavno mjesto šetnje, rekreacije, okupljanja mladih, te prostor održavanja raznovrsnih kulturnih, edukativnih i sportskih sadržaja kojima se, ako su primjereno oblikovani i organizirani povećava živost gradskog centra. Odnos prema parku trebao bi biti maksimalno sveobuhvatan na način da

Nedjeljna šetnja parkom je bila nekaj kaj se ne propušta.

se svi njegovi sastavni dijelovi poput vegetacije, urbane opreme, parternih ploha, pozicije i broja skulptura, dječjih igrališta, privremenih i stalnih sadržaja, eventualnog vraćanja vode u jezero, ne svedu na zasebno i pojedinačno planiranje i oblikovanje već da ih se projektira s promišljenom sveobuhvatnom idejom prostora. Svakako je nužno pažljivo i kvalitetno buduće povezivanje i prožimanje parka s okolnim prostorima u smjeru istoka (trg, sadašnje parkiralište, prostor bivšeg MTC-a) i sjevera (prostor bivšeg MTC-ovog nogometnog igrališta, bolnički park).

Poput mravinjaka bilo je za ljetnih mjeseci naše staro gradsko kupalište u parku.

Okupljali su se mladi na Honolulu, a kasnije uz fontanu. Ma zapravo po cijelom parku. Ponekad bi netko uzeo i gitaru pa bi svirali i pjevali.

Često bi išli iz Gimnazije do centra kroz park, a najljepše mi je bilo prolaziti kroz drvorede gustih krošanja, kroz prolaz Starog grada i pokraj Orla doći na trg.

Kad je još bila voda u jezeru lovili smo ribe na običan štap, a kad se jezero zaledilo igrali smo na ledu nogomet.

Sjećam se da smo se uvijek slikali pored gacije.

Svake nedjelje kad je bila utakmica tata me vodil sa sobom. Obožavala sam se zavlaciti ispod tribina, tu i tam se znal najti koji dinar pa sam si mogla kupiti sendvič s paštetom na kiosku kod gimnazije.

Prostor bivšeg hipodroma

U sklopu kompleksa Vojarne nastalog krajem 19. stoljeća istočno od pruge nalazio se vojni poligon. Na tom prostoru veličine cca 15 ha je 1954. otvoren čakovečki hipodrom koji je imao galopsko-kasačku stazu dugu 1 kopnenu milju (1609 m), a bio je aktivan još nekoliko godina nakon što je 1958. ukinuta konjica kao rod vojske. Taj je prostor danas u vlasništvu Međimurske županije. U GUP-u Grada Čakovca planiran je kao športsko rekreacijska namjena bez izgradnje (R2), no njegov sjeverni dio uz Ul. Bana J. Jelačića planiran je kao mješovita namjena (M) što je potrebno izmjeniti

kako bi se stvorio cjeloviti zeleni pojas od sjeverne do južne prometnice bez stambeno-poslovne izgradnje. Moguće buduće namjene su sport i rekreacija, hipodrom, novi gradski park, dječja igrališta, a zajednički nazivnik je da ta velika trenutno neuređena površina postane uređeni zeleni prostor dostupan svim građanima. Kako bi taj prostor zaista postao dio grada uz primjereno oblikovanje i programiranje potrebno je i njegovo kvalitetno povezivanje s okolnim prostorom, posebice svladanje pruge kao trenutne glavne prepreke duž cijele zapadne granice.

Istočnom dijelu grada trebaju uređene zelene površine. Većina mladih ne zna da je Čakovec imao hipodrom te se taj velik prostor, zbog svoje neuređenosti i nepovezanosti s gradom, ne doživljava kao dio Čakovca.

Prostor hipodroma željelo se 2008. izmjenama i dopunama GUP-a prenamijeniti u poslovnu zonu, međutim usprotivili smo se i uspjeli sačuvati taj prostor neizgrađenim. Bogata povijesna priča oko hipodroma i sjećanja na taj prostor imala su velik utjecaj da u tome i uspijemo.

Na hipodromu su bile konjičke trke i ostali programi. Dolazilo je jako puno gledatelja. Posjećivala su ga i djeca s roditeljima i promatrali konje, a povremeno su se čak tamo održavale i motorističke utrke.

Kad sam bila mala na livadu je dolazio pastir s kravama. Zvala sam ga kravič. On je bio posljednji (s kravama), a danas ima jedan s kozama.

Na livadi je postojala i bara sa žabama, malo skrovito mjesto malo dalje od hipodroma, a tok Trnave je bio pun štakora. Kopali smo zamke po livadi i zakapali uspomene. Brat je jednom našao granatu, srećom je sve dobro završilo.

Peški put

Ulica Vladimira Nazora nastala je neposredno nakon izgradnje željezničke pruge 1860. godine kao pješačka veza željezničke stanice s centrom grada, a o njezinoj ulozi šetališta svjedoči i naziv koji se i danas upotrebljava – Peški put. Nakon 1900. s obje strane puta počinju se graditi gradske vile i tako dotadašnji pješački put postaje ulica s kolnim prometom. Ova je ulica, uz ostale čakovečke ulice s drvoredima, primjer važnosti drvoreda u stvaranju ugodnije slike grada, povećanju kvalitete života zaštitom od zagađenja i buke te odvajanju pješaka i biciklista od kolnog prometa, pri čemu je potreban i primjeren odabir biljnih vrsta. U budućem planiranju ulice potrebno je očuvanje ambijentalne vrijednosti koju čine drvoredi, pješačke staze, gradske vile i njihovi predrtvovi. Nužan je i pažljiv odnos sjevernih čestica prema prostoru Perivoja.

Volim šetati Nazorovom ulicom, gledati prekrasne kuće i cvijeće, grmlje i drveće ispred kuća. Najljepši drvored u gradu koji je lijep u svim godišnjim dobima.

To je bio put nas srednjoškolaca koji smo putovali u Varaždin. Točno se znalo tko će od nas u koliko sati biti na kojem punktu. Žurili smo pogotovo ujutro da uhvatimo jutarnji radnički vlak.

Jedna od najljepših ulica u gradu, ali ne zbog asfalta i zgrada, to i druge imaju - već zelenila. Uljepšajmo tako i druge čakovečke ulice, posebice nove stambene blokove. U ozelenjenom gradu ugodnije se živi.

U školu sam išla po Peškom putu, a doma iz škole kroz Park.

Gradske poveznice

Iako teritorijalnim podjelama striktno definirane, granice između grada i njegove okoline ne smiju biti prepreka sagledavanju prostora kao cjeline. Zelenu mrežu Čakovca potrebno je povezati sa zelenim i plavim (vodenim) površinama izvan grada, pri čemu se ističe važnost međusobnog usklađivanja ciljeva i prostornih odluka susjednih općina i gradova.

Karakterističan krajobrazni element Čakovca je potok Trnava koji osim što u prostoru grada ima karakter zelene poveznice smjera istok-zapad, također se svojim tokom proteže kroz središnje Međimurje. Dosadašnja inozemna i domaća iskustva jasno su pokazala koliko je kanaliziranje i zatvaranje potoka smanjilo i osiromašilo ne samo bioraznolikost već i ugodu prostora uz potoke. No jasan je potencijal da tok Trnave postane zeleni linearni potez Čakovca, pa i središnjeg Međimurja.

Sjever i sjeverozapad grada okružen je Globetkom te ostalim šumarcima, livadama i vodenim kanalima koji čine karakterističan zeleni prijelaz prema Šenkovcu i Mihovljanu. Takav specifičan kultivirani krajolik potrebno je sačuvati, te adekvatno oblikovati pješačke i biciklističke zelene poveznice poput povijesnog drvoreda prema Sv. Jeleni u Šenkovcu, puta prema Globetki te puta od Buzovca do Mihovljana, pri čemu infrastrukturni elementi sjeverne, južne zaobilaznice i željeznice ne smiju značiti prekid puteva.

Velik dio puteva je već ucrtan i planiran u Generalnom urbanističkom planu Čakovca što je dobra osnova koju je

potrebno nadograditi. Primjerenim oblikovanjem zelenih gradskih poveznica povećava se količina zelenila, smanjuje automobilski promet, potiče vožnja biciklom i pješaćenje. Svaka poveznica kao funkcionalnu i oblikovnu nadogradnju može imati i specifična tematska i edukativna usmjerenja poput sporta i rekreacije, bioraznolikosti, prikaza povijesnog razvoja prostora, razvoja industrije, željeznice i slično, čime se stvara prepoznatljiv identitet pojedinog puta.

Globetka

Pješačko-biciklistički putevi

Trnava

Potok Trnava

Tijekom povijesti potok Trnava je imao važnu ulogu punjenja jezera oko dvorca Zrinskih te mu je sjeverni pritok prolazio kroz sam grad (npr. današnji Park R. Kropeka, Ulica dr. A. Starčevića). Nakon poplave koja je 1963. pogodila Čakovec izvode se radovi uređenja vodotoka Trnave, ali i zacjelvljenje sjevernog pritoka čime se gube ambijenti i živost koju je voda unosila u centar grada. Dio čakovečke industrije svoje otpadne vode u prošlosti je ispuštao u Trnavu te ju znatno zagađivao, no današnjim standardima infrastrukture i zaštite to srećom više nije slučaj.

Trnava kroz Čakovec velikim dijelom prolazi paralelno sa željezničkom prugom, čime se dodatno povećava važnost pješačko-biciklističkih mostića i prijelaza koji povezuju sjeverni i južni dio grada. U svakodnevnom korištenju evidentna je problematičnost kretanja pješaka i biciklista po nadvožnjaku. Iako građani nasip Trnave koriste za šetnju, uređene staze ne postoje. Trnava u Čakovcu ima priliku postati cjelovita longitudinalna zona šetnje, odmora i rekreacije, ali i poveznica s ostalim prostorom Međimurja kojim njezin tok prolazi u ukupnoj duljini od približno 47 km.

Trnava je bila meni ispred kuće u gradu. Jest da je bila jedan dan crvena, a drugi plava, ali svejedno je bilo dobro past u nju ponekad. Pa si posle bil špotani.

U ono vrijeme bila je jasno ucrtana granica između Travnika i Čakovca, a u Buzovec i Putjane se išlo s dozom straha. Uz Trnavu su bile visoke trave u kojima smo se igrali lovice i skrivača, radili smo si kućice i pračke, igrali se kauboja i Indijanaca.

Sjećam se tog drvenog mostića kod današnje Elektre. Nekad se preko njega kad se išlo prema gradu došlo na staro Židovsko groblje.

Nekad se po boji Trnave točno znalo koja je boja na rasporedu za bojanje tkanine taj dan. Znali su plivati i ostaci iz mesne industrije.

Mnogo ljudi se ne želi penjati na nadvožnjak nego prelaze ispod nadvožnjaka. Čak im je brže i lakše nositi bicikl preko pruge i korita kad nema vode u Trnavi. Staza na nadvožnjaku je uska, a i mnogo je automobila.

Puno više duha je ono sve imalo.

Apa-čapa je prostor (trokut) uz željezničku prugu na dijelu od malog mostića preko Trnave do nekadašnjeg velikog drvenog mosta (danas je tu nadvožnjak). Sjeverna "granica" bile su prve kuće i Veleprometova skladišta u Novakovoj, koja se nije prelazila. Bilo je raznoraznih igara, a najomiljenija apačapa - skrivačica. Moguće je da smo, i ne znajući to, po njoj prostor i nazvali. Jer, dečki, nađimo se popodne u Apačapi. Kod skrivača, kad si nekog otkrio, povikao si: Apačapa, Feri... Dolazili su samo dečki, a i cure, koji su stanovali u blizini Apačape. To je bio samo njihov teritorij. Dotepenci nisu imali pristupa.

Put od Buzovca prema Mihovljanu

Put od željezničke stanice Buzovec prema groblju u Mihovljanu uz sebe veže par povijesno bitnih zelenih površina grada. Taj put danas možemo prepoznati kao potencijalni potez rekreacijske šetnice, ali i novi smjer u gradu (mahom studentski) koji povezuje željezničku stanicu Buzovec, Učiteljski fakultet (stariji naziv Preparandija), Međimursko veleučilište - kompleks bivše vojarne i hipodroma te se nastavlja sve do Mihovljana. Pri realizaciji tog puta bitno je uzeti u obzir i čestice preko puta Učiteljskog fakulteta, istočno od pruge, GUP-om predviđene kao šuma, koje bi se u budućnosti morale sagledavati kao dio sustava zelenila, te ih je moguće urediti u urbanu šumu koja uz rekreaciju pridonosi kvaliteti zraka i bioraznolikosti. Dodatno, taj se put veže na potez potoka Trnave smjera istok-zapad i južno prema Travniku.

Na proljeće smo uvijek brali cice-mace uz put.

U šetnji smo pas i ja, volim životinje, a tu ima svega, fazana, srna ... Ima i puno ljekovitog bilja, to sam naučio skupljati od bake.

Iz dvorišta Preparandije išli smo preko pruge na livadu do šumice gdje smo se igrali i brali visibabe.

Za Sve svete smo išli do groblja preko livade ili pruge. Preko pruge je bilo brže, ali smo morali paziti na vlak. I inače su svi hodali po pruzi.

Pecali smo na potoku i kupali se na vodopadu kod mostića, voda je bila čista, bilo je puno žaba. Trava je bila visoka po metar, imali smo tunele u travi, igrali se skrivača. Danas više nema takvih livada.

U dijelu Učiteljskog fakulteta je bila II. osnovna škola pa smo u dvorištu jeli špengline i skupljali kestene. Na satu tjelesnog smo trčali krugove, a guske iz susjednog dvorišta su glasno kreštale. Imali smo i školske akcije čupanja korova na atletskoj stazi

Put prema Kapeli sv. Jelene u Šenkovcu

Povijesni put od Perivoja Zrinskih prema Kapeli sv. Jelene u Šenkovcu spaja dva povijesno važna lokaliteta, Stari grad Zrinskih i kompleks arheološkog nalazišta nekadašnjeg Pavlinskog samostana. Danas je taj put dio sustava Međimurskog planinarskog puta koji se nastavlja prema Gornjem Međimurju, no od nekadašnjeg drvoreda opstao je skroman dio, a put je dijelom svoje trase u novom stambenom dijelu Čakovca postao pješačka staza u profilu ulice s drvoredom. Put je tijekom povijesti imao karakterističan drvored koji se u važećem GUP-u ističe kao prioritetan za obnovu i dopunjavanje odnosno ponovno zasađivanje njegovog porušenog dijela kako bi se postigao kontinuitet i ostvarila dosljednost zelenih pravaca.

Majka i kći na istom mjestu nakon 62 godine.

Zvali su je aleja prema Šenkovcu, nažalost ostala je samo blijeda slika ondašnjeg drvoreda!

Tu sam se igrala kao mala, zaista lijepe uspomene.

Mi u Šenkovcu smo to zvali "Čapoš". Baka je uvijek rekla idemo po Čapošu u Čakovec.

Globetka

Prostor Globetke smjestio se na predjelu početka dravske nizine te je područje koje se može naći i na popisu međimurskih šuma iz doba Zrinskih. Tijekom vremena došlo je do djelomičnog krčenja šume, a od 1970-ih dio prostora oblikuje se kao područje plitke retencije (prosječno cca 30 cm vode) velike površine (prosječno cca 34 ha), sa sustavom manjih kanala u svrhu zaštite od poplavlivanja. U južnom dijelu retencije izvedeno je i jezero za stanište ptica vodarica koje danas više nije u funkciji. Danas je u Prostornom planu Županije lokalitet Globetka istaknut kao područje posebno vrijednog krajolika na kojem su isključeni daljnji hidromelioracijski zahvati na poljoprivrednim zemljištima u cilju očuvanja vlažnih biotopa. Prostor Globetke nalazi se na tromedi između grada Čakovca, općine Nedelišće i općine Šenkovec što ne smije sprječavati cjelovito sagledavanje tog osobito vrijednog prostora te zaštitu specifičnog vodenog i šumskog ekosustava. Potrebno je nadopunjavanje šumskih površina, rješavanje problema privatnih neodržanih parcela i bespravne gradnje, osiguranje redovitog održavanja prostora, ali i uvođenje rekreativnih i edukacijskih sadržaja jer prostor Globetke izrazito povoljno utječu na prirodnu ravnotežu naselja te sprječava proces udaljavanja čovjeka od prirodne okoline.

Globetka je posljedni dio netaknute prirode u Čakovcu. Mjesto za šetnju, trčanje, vožnju biciklom, branje bilja i gljiva, a opet tako blizu grada.

U Globetki sam provela velik dio svog djetinjstva i otkrivala ljepote šume.

Tu je bilo jezero koje smo zvali Patkograd, neki su ga zvali Patkeraj ili Racijak. Na njemu smo u zimi i klizali.

Patkograd mi je ostal v najgršem sjećanju! Prepal sam kroz led po najvećoj zimi i onak moker pešice do centra! I još sam k tome doma bit bil! Ali već sam ja drugi dan pak bil v Patkogradu. Tam su navek bile lepe cure na klizanju!

Ko bar jemput nije prepal kroz led na Patkeraju, nije rasel v Čakovcu!

Što smo naučili?

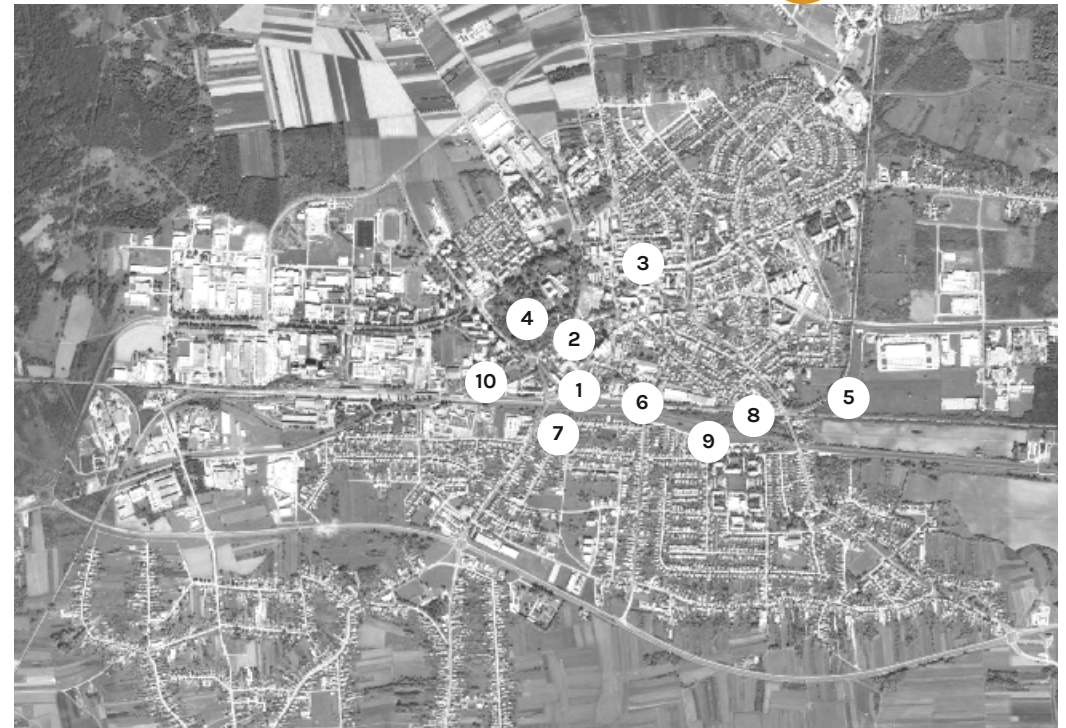
Kroz trud i angažman sudionika, kao i svih ostalih uključenih u prikupljanje i dijeljenje fotografija i gradskih sjećanja, vidljivo je snažno nastojanje i iskrena želja za poboljšanjem kvalitete čakovečkog prostora i života. U samo nekoliko dana provedenih radionica postalo je neupitno jasno kolika je važnost međugeneracijskih razgovora u kojima se prenose sjećanja i znanja o prostornoj i društvenoj slojevitosti jednog grada, a što je posebno bitno uzimajući u obzir dalekosežnost prostorno-planskih i arhitektonskih odluka.

Kako dalje?

Ova brošura, nastala kao rezultat kratkih aktivnosti, moguća je inspiracija i poticaj za sveobuhvatnije i opsežnije stručno obrađivanje tematike povijesnog razvoja prostora Čakovca te sustavnije i dugoročnije uključivanje građana u procese planiranja prostora.

Interni gradska toponimija

1 – Apačapa	3 – Majmunski zid	5 – Međuzemlje	7 – Breza	9 – Team
2 – Peški put	4 – Honolulu	6 – Green	8 – Baza	10 – Bobo

Korisnik: Udruženje arhitekata Međimurja

Bana J. Jelačića 22, Čakovec / www.uam.hr

Projektni partner: Grad Čakovec

Ukupna vrijednost projekta: 469.280,00 kn

– bespovratna sredstva osigurana iz Europskog socijalnog fonda (398.888,00 kn) i Ministarstva kulture i medija iz Državnog proračuna RH (70.392,00 kn)

Razdoblje provedbe projekta: 12 mjeseci
(15. 6. 2021. – 15. 6. 2022.)

www.poligonarhitekture.org

facebook: @PoligonArhitekture

e-mail: info@poligonarhitekture.org

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda.

Sadržaj brošure isključiva je odgovornost Udruženja arhitekata Međimurja.

Organizacija informativnih i edukativnih događaja sufinancirana je u okviru Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali, iz Europskog socijalnog fonda. / www.strukturmfondovi.hr / www.esf.hr